

Posudek na disertační práci Mgr. Dity Sálové

Hakuin Ekaku: Rozličné příběhy z nočního člunu. Jednota

a jinakost lékařského diskursu tokugawské doby

Doktorandka zvolila pro svou práci zajímavé a v současné době, kdy zájem laické veřejnosti i odborníků o čínskou medicínu roste, aktuální a u nás dosud solidně nezpracované téma. Je jí oblast sinojaponské medicíny *kampó*. Předpoklady pro to, aby se tímto námětem zabývala, jí skýtá její japanologická erudice i zkušenosti získané v Japonsku, z nich pak především účast na seminářích Katsunoriho Kabashimy. Tento známý léčitel a teoretik kombinuje v praxi *zenové* techniky s takovými osvědčenými čínskými postupy, jako jsou akupunktura, moxibusce a zdravotní dechová cvičení. Jemu právě vděčí autorka za podnět k tomu, aby se zabývala názory středověkého mistra Hakuina Ekakua (1686-1769), reformátora a obnovitele *rinzaiové* větve *zenového* buddhismu.

Cílem práce Dity Sálové je podle jejího vlastního vyjádření zhodnotit Hakuinovo působení komplexně jako náboženského reformátora a současně i významného léčitele, „zasadit ho do kontextu dějin tokugawské medicíny“ (str. 2) a vyplnit mezeru v dosavadním bádání o něm, kde tyto dvě sféry jeho působení jsou nahlíženy odděleně.

Magistra Sálová práci rozdělila na 11 kapitol. Věnuje se v nich lékařskému diskursu v 17. a 18. století, jeho jednotě a jinakosti, jak jej charakterizuje v názvu své práce. Bylo to období hlediska dalšího vývoje japonského lékařství velmi významné, neboť Japonci paradoxně právě v době, kdy tokugawští vládci udržovali zemi v izolaci od ostatního světa, měli příležitost poznávat a přejímat západní medicínu, především chirurgii prostřednictvím Portugalců a Holanďanů (str. 8 až 27), jimž bylo dovoleno zdržovat se na umělém ostrově Dedžimě.

Doktorandka se kromě prvků evropského lékařství, které obohatily v té době japonské poznání, zabývá vývojem a proměnami domácích léčebných metod založených převážně na čínské teorii a praxi, dále pak buddhistickými přístupy ke zdravotnímu stavu lidského těla a specifikám *zenového* buddhismu (str. 5-83).

Mnichovi a léčiteli Hakuinovi Ekakuovi, jehož „Rozličné příběhy z nočního člunu“ by měly být podle titulu hlavní součástí disertace, je věnován menší prostor (str. 84-120), než bychom očekávali.

Z práce vyplývá, že doktorandka má schopnost samostatně uvažovat a odborně se vyjadřovat. Její práce je nepochybně přínosná. Lze jen litovat, že celkově působí disertace dojmem určité uspěchanosti a nevyváženosti. Prospělo by jí především důkladnější propracování jednotlivých kapitol a jejich vnitřního členění. To by zajisté přispělo k větší přehlednosti a lepší možnosti orientovat se v uváděných faktech.

Je ke škodě věci, že autorka nezačlenila do práce delší výňatky vlastního překladu „Rozličných příběhů z nočního člunu“ z japonštiny, jehož vydání jako samostatné publikace připravuje. V textu dále postrádám zmínky a odkazy (kromě jednoho) na *čchanový* buddhismus ovlivněný *taoismem*, jenž rozhodně neměl být v souvislosti se *zenovým* buddhismem a stavem jeho vývoje právě ve zmiňovaném období opomenut. Práce má některé formální nedostatky. Jedním z nich je, že podle současné sinologické a japanologické vědecké praxe se za každým čínským či japonským jménem nebo pojmem při jeho prvním výskytu uvádějí znaky, což doktorandka ne vždy zcela důsledně dodržuje. Protože však to není práce ryze japanologická, lze tento nedostatek do určité míry tolerovat. Pokud by však dílo mělo být publikováno v odborném tisku, bude nutné učinit v tomto směru nápravu.

Dále mám tyto připomínky. Není mi jasné, proč doktorandka, ač se jedná o japonský kontext, používá čínské čtení znaků pro prvky jin a jang místo japonského jin a jó. Poznámku 1 na str. 6 Cesta jako archetyp kultur Dálného východu pokládám za zjednodušující, neboť je rozdíl v čínském a japonském chápání tohoto pojmu, jenž by měl být v dané souvislosti vysvětlen. Zatímco v Číně *tao* vyjadřuje zákonitost přírody a věcí, v japonštině se tento pojem častěji používá ve smyslu praktické dovednosti provádět obřad spojený s duchovním prožitkem, jako např. čajový obřad – japonsky *sadó* cesta čaje, podobně také cesta kaligrafie *shodó* apod.

Pozorný čtenář najde v práci celou řadu nepřesností v odkazech.

Např. str.10, pozn. 7. Dolev 2000, v bibliografii pouze r.2001, str. 40, pozn. 16 Veith 1986, v bibl. pouze r. 2002. str. 56, pozn.3 Sadakata, 1999, v bibliografii pouze r. 1997. str.65, pozn. 28 Ando, 1995, v bibliografii 1999. str.66, pozn.34 Shaw 1957, v bibliografii 1963 ,str. 89, pozn. 28 Vasiljuk 1989, v bibliografii 1988 apod. Na str. 26 je v poznámce 61 odkaz na významného badatele Needhama, jehož jméno se však v bibliografii vůbec nevyskytuje. Nejasný je odkaz na Zen Dust, pozn.22, str. 87, vztahuje se zřejmě k dílu Ruth Fuller Sasaki , v bibliografii se však uveden rok 1966, zatímco v poznámce 22 rok 1975. Na téže straně postrádám vysvětlení pojmu styl Óbaku. Nemá být podle znaků Óbakusan?(viz pozn.25). Na str. 94, pozn.59 odkaz na Janagidovy (český přepis)práce, zatímco v bibliografii psáno Yanagida. str.96 Dürckheimův překlad *Jasen kanna* není uveden v bibliografii, takže o něm nejsou k dispozici úplné údaje, což je dosti závažný nedostatek.

Název podkapitoly Hakuinova klišé (str.88) pokládám za zavádějící. Pokud lze z kontextu soudit , bylo by lépe mluvit o tezích.

Na str. 88 čteme, že „Hakuin vnímal sociální podmínky své doby, které přijímal jako danost. Hakuinovo úsilí směřovalo k změně jednotlivce, nikoli společenského řádu.“ Hakuinovo sociální cítění by výstižněji dokumentoval citát ze jeho *Jasen kanny*, kde Hakuin, ovlivněný konfuciánstvím sungské doby, někdy označovaném jako neokonfuciánství, píše: „Pěstovat život je jako chránit stát. Chytrý král a svatý vládce za těchto okolností soustředí myšlenky dole, zatímco nesvatí vládci věnují své myšlenky vždy jen horním

vrstvám,“ (J.Patočka, str. 205). V závěru srovnává Hakuin obraz společnosti s obrazem lidského těla, což je pro jeho působení jaké léčitele a reformátora příznačné. (K tomu v poněkud jiném kontextu viz též Sálková str.110).

Nedůslednosti nalézám i v tom, v jakém pořadí autorka bez bližšího vysvětlení v práci používá pořadí japonských jmen. Podle japonského zvyku je na rozdíl od nás na prvním místě příjmení, na druhém jméno. Na str. 22 je u jména Maeno Rjótaku na rozdíl od toho dodrženo v českém přepisu i ve znacích (pozn.38) japonské pořadí, zatímco v zápětí je u jména Gempaku Sugita v českém přepisu použito něho pořadí, a v pozn.39 jsou znaky uvedeny podle japonské zvyklosti, to jest opačně než v češtině. Pod. viz str. 19, pozn. 28 česky Hóan Arašijama, ve znacích Arašijama Hóan. Ať již zvolíme jakýkoliv způsob, je nutné jej používat důsledně, aby se čtenář mohl v pramenech bez větších problémů orientovat.

Není mi jasná teze o apolitickém základu čínské klasické medicíny (str.107) Lze medicínu, která se formovala podle autorky v druhé polovině 20. století nazvat tradiční? Není to spíše jen jedno z vývojových stadií tradiční čínské medicíny? Celý tento odstavec pokládám za nejasně formulovaný.

I na jiných místech mám pocit, že autorka má tendenci v podstatě jednoduché jevy vyjadřovat složitými větami.

Její rozbor Jansenovy knihy, na první pohled zdánlivě zcela prostého příběhu, jako narativu (str.105-120) je inspirativní a svědčí o jejích znalostech této problematiky i schopnostech je tvůrčím způsobem používat, což pokládám za velmi přínosné.

Domnívám se, že práce i přes zmíněné nedostatky splňuje požadavky kladené na doktorskou disertaci a doktorandka má předpoklady k další samostatné vědecké práci.

doc. PhDr. Věnceslava Hrdličková, CSc.

V Praze, dne 17. listopadu 2007